

Označování dnů – vyjádření denního data

Označování dnů v průběhu středověku nejednotné. Několik způsobů, z nichž některé rozšířené obecně, jiné pouze lokální uplatnění.

1) Římské datování

Nejstarší středověký způsob datování, převzat z římského prostředí společně s juliánským kalendářem.

Pouze 3 dny v měsíci měly svůj název

Kalendy (Kalendae) – 1. den v měsíci

Nony (Nonae) – 5. (případně 7.) den v měsíci

Idy (Idus) – 13. (případně 15.) den v měsíci

Výjimky: březen, květen, červenec, říjen.

Mnemotechnika MILMO, MarMaIulO

Ostatní dny počítány jako dny před nejbližšími nonami, nejbližšími idami a nejbližšími kalendami, přičemž šlo už o kalendy s označením následujícího měsíce.

Označení dne před: pridie, ve středověku ale častěji II.

V raném středověku užíváno ve všech typech pramenů, ale časem se objevují i jiné způsoby. Od 11. století do tohoto datování pronikají chyby, není už zcela běžné, ale užíváno i nadále, zejména v narativních pramenech, hojně v listinách (v našem prostředí převládá po celé 13. století a v latinských listinách užíváno i ve století 14). V mladším období vedle římského datování současně v jednom prameni i jiný způsob datování.

2) Průběžné datování

Židovského původu, rozšířeno u Řeků i Římanů. Od 6. století v diplomatickém materiálu (v papežských listinách). Převládlo až v 15. století.

V našem prostředí sporadicky ve 13. století.

3) Bononské datování – *consuetudo Bononiensis*

Způsob se uplatňoval v Bologni (známá právnická univerzita). Prostřednictvím jejích absolventů, ale i veřejných notářů proniká i do dalších částí Itálie, a také za Alpy.

Měsíc rozdělen do dvou částí

1. část: 1-15 nebo 1-16 nebo 1-14 dní označovaných průběžně od 1 s přídavkem *mense intrante, in introitu mensis*

2. část počítána odzadu, s označením *mense exeunte, mense stante, mense restante*. Poslední den *dies ultimus*, předposlední den *dies penultimus*.

Bononské datování v severní Itálii užíváno od 8. století, v našem prostředí kolem poloviny 13. století v královské kanceláři, ale nepříliš hojně.

4) Datování podle svátků

Nejoblíbenější způsob datování, užíván zejména v pozdním středověku a v raném novověku. Vznik v severní Francii, uplatňuje se v Německu a Francii od 11. stol. Ve 13. stol. zatlačuje římské datování. Výjimkou Itálie, kde i nadále převažuje datování bononské. V našem prostředí užíváno v českých pramenech až do 17. století.

5) Datování podle cisiojánu

Cisioján = 12 dvouverší, z nichž každé náleží jednomu měsíci. Počet slabik v cisiojánu odpovídá počtu dní v měsíci. Slabiky vybrány z názvů větších svátků a to tak, že začáteční slabika svátku stojí ve dvouverší na tolikátém místě, na kolikátý den v měsíci připadne svátek. Ostatní slabiky vybrány tak, aby veršíky dávaly jakýsi smysl a aby se rýmovaly. Název vzat z prvních slov prvního verše.

Veršiky především latinské, doloženy i verše v národních jazycích (čeština, němčina). V praxi doloženo datování pouze podle cisiojánu latinského.

Cisiojány vznikají v Německu, Anglii, Polsku, Skandinávii, i v českých zemích. Nejstarší z Německa z konce 12. století. Použití cisiojánu při datování doloženo od 2. poloviny 14. stol., užíval se u nás, v Polsku, v Německu. U nás zejména utrakvisté (v 16. století). Výskyt v listinách, městských knihách i v kronikách.

Datování podle cisiojánu velmi často doplněno i jiným způsobem datování.

Epakty. Konkurenty.

Středověké datovací formule obsahují také údaje o číslech souvisejících s výpočtem velikonočních svátků.

Epakty (*epactae minores*, *epactae lunares*): číslo, které udává stáří Měsíce (= vzdálenost od novoluní) dne 22. března.

Konkurenty (*concurrentes*, *epactaer maiores*, *epactae solis*): číslo, které udává, na který den v týdnu připadá 24. březen.